

garita Xirgu, Victoria Kent, Rosa Chacel, Matilde Huice, Isabel Oyorzábal, Concha Méndez, María Martos, María Zambrano, Clara Campoamor, Ernestina Chapourcín, Pilar de Zubiaurre, María Moliner, Concepción Arenal, Emilia Pardo Bazán, María Goyri, Soledad Gustavo, Teresa Claramunt, Carmen de Burgos...

Mulleres con voz propia, que se atreveron a dicir o que pensaban e a criticar o que vían e non lles gustaba, como a propia Julia Varela Fernández.

Nota: Neste libro Julia Varela lémbreme a Narciso de Gabriel con *Elisa e Marcela*. Julia Varela naceu no 42, viviu a posguerra en Galicia, manifesta que moitas mulleres da súa xeración “percorreron a cegas o camiño andado, ao descoñecer experiencias de emancipación que poderían ter servido como referente alternativo ao ‘deber ser’”. Propoñería para investigar a historia do seu presente a Narciso de Gabriel. É doado intuír que se tratasen xuntos esa aproximación xenealóxica que ambos dominan, contribuirían a desvelar e transformar algunhas das raíces das inxustizas do presente.

Ana Iglesias Galdo

VARELA OROL, C. (2012): *Crebas e naufraxios. A Biblioteca do Colexio de Fonseca nos séculos XVIII e XIX, A Coruña: Servizo de Publicacións da Universidade da Coruña, 311 pp. ISBN: 978-84-9749-516-5.*

Analízase na presente investigación a historia da biblioteca do Colexio Maior de Alonso de Fonseca da Universidade de Santiago desde os inicios do século XVIII, cando aínda era a (única) Biblioteca da

Universidade (no mesmo século, en 1767, creárase a Real Biblioteca da Universidad destinada a tomar o relevo e a ter superior transcendencia) ata a desaparición do Colexio de Fonseca en 1840, no contexto do peche político-administrativo dos Colexios universitarios en toda España. Momento de ruptura, de creba, e de naufraxio.

A súa autora, Concha Orol, quen xa realizara un valioso estudo anterior sobre a Real Biblioteca, que en Santiago chegaba en 1821 aos 8000 títulos e aos 20.000 volumes, examina no presente texto a moito máis limitada biblioteca de Fonseca, tratando de observar e de mostrar os seus procesos de constitución, instalación, e de composición, así como os seus ritmos de crecemento vs. de estabilidade, en relación co mesmo andar lento da Minerva Compostela, servíndose para iso, en particular, da toma en consideración das recomendacións bibliográficas desprendidas de diversas visitas reais, como a de 1713, e do estudo dos inventarios desta Biblioteca de Fonseca, un de 1786, e outro de 1843.

Di Pedro López, o prologuista desta monografía de investigación, que a autora realiza “un traballo de filigrana e de descriptado” sobre estes dous inventarios, que ata o presente permanecían inexplorados: cómpre ser conscentes de que os datos bibliográficos que agora podemos ler de modo bastante nítido nos anexos documentais non figuran así nos manuscritos orixinais -onde, en troques, aparecen a miúdo como referencias imprecisas-, o que revela un destacado coñecemento en canto ao manexo de autores, edicións, lugares de edición, e temáticas, por parte da investigadora e documentalista.

Con todo iso, componse, como no caso da anterior análise da Real Biblioteca, unha

historia que non fora nin explorada, nin escrita ata o momento: aquela que se refire aos comezos da librería universitaria, á súa situación nos momentos das reformas colexiais, á súa composición, fundamentalmente teolóxico-xurídica, ou a aquilo que os rectores do Colexio entendían como 'libros desexados'. É do caso sinalar que a coidada edición dos inventarios vai facer da monografía, tamén, un instrumento de consulta en relación co estudo da recepción e da apropiación das correntes culturais e ideolóxicas europeas nos específicos campos das artes, a teoloxía e o dereito, motivo éste que igualmente cómpre agradecer ao Servizo de Publicacións da Universidade da Coruña.

Antón Costa Rico

CID FERNÁNDEZ, Xosé M. (2010): *Educación e Ideoloxía en Ourense na II República*. Ourense, Andavira Editora, 241 pp. (2ª edición revisada e ampliada).

Transcorridas xa moitas décadas desde o catastrófico final do período republicano (catastrófico polas consecuencias dunha cruenta guerra civil acompañada dunha salvaxe represión que se cebou especialmente nos corpos docentes a través do asasinato, a depuración ou o exilio e á que seguiu unha prolongada dictadura de case catro décadas) é hoxe un dos mellor coñecidos da nosa contemporaneidade. Período que motiva a continua publicación de traballos de temática variada, e referente obrigado para a comprensión dos procesos históricos que se desenvolveron na segunda metade da pasada centuria, nomeadamente na Transición, cuxas consecuencias chegan ata o presente.

Aquel novo tempo republicano, que se inauguraba grazas a un amplo apoio democrático, parecía anunciar un ilusionante proceso de modernización socioeconómica polo que viñan traballando desde había décadas, a prol da rexeneración política, os elementos máis lúcidos e comprometidos dunha élite intelectual apoiada por unha ampla base popular. Élite que, dun ou doutro xeito, estaba vinculada á *Institución Libre de Enseñanza*, como se comprobaría no cerne das posteriores iniciativas legislativas. Cumpría, deste xeito, emprender unha reforma do sistema representativo que rematara coa rémora do caciquismo e consolidara un sistema de partidos aberto á participación democrática; construír un novo modelo administrativo que dotara ao Estado de meirande eficacia e equidade, descentralizado e aberto a un novo modelo autonomista que arramblara co esquema das vellas rexións; artellar un marco moderno de relacións laborais que axudara a dinamizar o sistema produtivo e mellorara as precarias condicións das clases populares urbanas; emprender unha reforma agraria que satisficiera as demandas de terra no mundo rural e facilitara a racionalización e rendibilidade do traballo na agricultura, ou implantar un marco de relacións entre Igrexa e Estado que rematara coa tradicional alianza entre aquela e a Monarquía, e facilitara a impostergable secularización da sociedade.

E con respecto ao ensino, asentara un novo sistema que universalizara o acceso á educación e a cultura a través dunha política educativa secularizadora, cimentada na responsabilidade do Estado. Unha política que favorecera a alfabetización, garantira a escolarización pública, universal e laica baixo un modelo democrático; que dignifi-